

فرهنگ ناین

مشمول بر:

تاریخ و جغرافیای ناین، آداب و رسوم ناین، شخصیت‌های ناین
داستان‌هایی از ناین؛ شعرا و شاعران ناین با گزیده‌ای از اشعار آنان

مؤلفان:

حسین میرزاییگی ناینی

عبدالحمید مرزوق

علیرضا مفتاح

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : فرهنگ نایین مشتمل بر: تاریخ و جغرافیای نایین؛ آداب و رسوم نایین؛ شخصیت‌های نایین؛ داستان‌هایی از نایین؛ شعرای نایین با گزیده‌ای از اشعار آنان / مولفان حسین میرزا بیگی نایینی، عبدالحمید مرزوق، علیرضا مفتاح.

مشخصات نشر
مشخصات ظاهری : ۷۲۲ ص.
شابک : 978-600-91825-8-9

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : نایین
شناسه افزوده : مرزوق، عبدالحمید، ۱۳۴۲ - مفتاح، علیرضا، ۱۳۳۵
رده بندی کنگره : DSR ۲۲۱۲۲ الف / م ۹ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی : ۹۳۳۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۲۲۴۹۶۶۹

۲۸۰۰۰۰ ریال

کتاب نایین

- مؤلفان: حسین میرزا بیگی نایینی، عبدالحمید مرزوق، علیرضا مفتاح.....
ناشر: رسول اعظم.....
صفحه آرا: عبدالمجید طوبائی.....
چاپخانه: افق.....
نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۲.....
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه.....
قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان.....
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۸۲-۸-۹.....

قم: صفائیه، کوچه آمار، پلاک ۲۷، انتشارات رسول اعظم
تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۵۲۱۷-۰۲۵ همراه: ۰۹۱۹۸۵۰۵۲۷۲

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.»

تقدیم

* به نیاکان ما که در کمال فقر زندگی کردند ولی نجابت و دیانت خود را نفروختند.
* به مردان و زنانی که در دشت‌های تفتیده‌ی کویر تا آخرین رمق خود کار کردند.
* به آنان که رنج گرسنگی را در سال‌های قحطی تا آخرین نفس بر دوش کشیدند.
* به آنان که در سال‌های نا امنی و هجوم غارتگران در کنج طاق‌خانه‌ها بر خود لرزیدند و اشک ریختند و به درگاه الهی نالیدند.
* به زنان و دخترکانی که پا به پای مردان در کشتزارها ایستادند تا به قوت سالانه‌اشان از کی بیفزایند.
* به پیران عابد و سحر خیزی که عطر وجودشان نابین را مدینه‌ی العرفا کرد.
* به دانشوران و بزرگانی که در سایه علم بالیدند و شهرشان را شهره عالم کردند.
* به هنرمندانی که سرپنجه‌های هنریشان آوازه‌ی نابین را در قالی‌های هزار رنگ و هزار نقش جهانگیر کرده است.
* به همه آنانی که برای بقای دیار تاریخی‌اشان و دوام دین‌شان از تمام استعدادهای خدادادی بهره گرفتند مساجد، حسینیه‌ها، آب‌انبارها، ریحانات و قنات‌ها از دل کویر جاری نمودند تا امروز نظاره‌گر ثمرات ایستادگی آنان باشیم.
و حسن ختام این کلام:
تقدیم به شهیدان سرافراز انقلاب اسلامی و به ویژه خطه‌ی کویر
تقدیم به جانبازان، آزادگان و رزمندگان هشت سال دفاع مقدس
تقدیم به تمامی پدران و مادران شهید بالاخص پدران و مادرانی که هنوز چشم به راه لاله‌های سرخ حسینی‌اشان هستند.

تشکر و قدردانی

این اثر با همکاری و مساعدت عزیزانی که دل در گرو فرهنگ دیار تاریخی‌شان نایین داشتند به ثمر نشسته است. به رسم ادب و احترام و قدردانی از تلاش‌های صادقانه آنان به ذکر نام آنان بسنده می‌کنیم و موفقیت روز افزون برای آنان آرزو مندیم.

۱. فرماندار محترم شهرستان نایین جناب آقای یوسف حسنی.
۲. شهردار محترم نایین جناب آقای احمد صفری که با وسعت نظر و بزرگواری این حرکت فرهنگی را از بعد مادی و معنوی حمایت نمودند.
۳. بنیاد محترم شهید انقلاب اسلامی نایین.
۴. کارکنان محترم کتابخانه عمرم طیین.
۵. هیأت امنای محترم حسینییه باب المصطفی.
۶. اداره محترم اوقاف و امور خیریه نایین.
۷. اداره محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی نایین.
۸. اداره محترم میراث فرهنگی نایین.
۹. آقایان مجتبی پورباقرانی، احمد گرگان محمدی، عیسی پورباقرانی، محمد مفتاح، رسول مفتاح، ارسلان برهانی، محمدحسین شهریاری، احسان کریمی، احمد محمدی محمدی، عبدالرسول رضوانی و حسن الماسی.
۱۰. از بعضی از آثار نویسندگان و شعرائی که در زمینه‌ی خاصی از فرهنگ نایین و مناطق کویری قلم زده‌اند بهره برده‌ایم. ضمن سپاسگزاری و قدردانی از زحمات آنان، امیدواریم که گامی در جهت نشر آثار آنان برداشته باشیم.

فهرست مطالب

۲۵	 مقدمه
۲۹	 بخش اول: تاریخ و جغرافیای نایین
۳۰	 نایین بر کرانه کویر مرکزی
۳۲	 شناخت جغرافیایی نایین
۳۲	 ویژگی‌های طبیعی و آب و هوایی منطقه
۳۴	 شناختی از بیابان‌ها و کویرهای مرکزی ایران
۳۸	 نایین، شهر هزاره‌های تاریخی
۴۰	 وجه تسمیه نایین
۴۰	 نایین در گذر زمان
۴۴	 سیمای جدید نایین
۴۵	 خلاصه‌ای از وضعیت شهرستان نایین
۵۱	 کشاورزی نایین و قنوات آن
۵۱	 قنات جزیرسر
۵۲	 قنات محمدآباد
۵۲	 قنات عشق‌آباد (باغ حاجی)
۵۲	 قنات ورزیجان (ورزگان)
۵۲	 قنات مهرجان یا میرکان

۵۳	قنات راحت آباد
۵۳	قنات مزرعه پیر
۵۳	قنات حنفش
۵۴	وضعیت بخش کشاورزی شهرستان نایین
۵۵	شرکت های تعاونی فعال در زمینه دام و طیور
۵۵	مروری بر پژوهش های گذشته درباره زبان نایینی
۵۶	ب) پژوهش های ایرانیان
۵۸	امامزادگان نایین
۵۹	سلطان سید علی ابراهیم بن موسی الکاظم علیه السلام
۶۰	نگاهی به تاریخچه فرش دستباف در ایران
۶۵	عوامل مؤثر در تولید فرش دستباف
۶۷	ویژگی های اقتصادی نایین (شتر، قالی، عبا و منابع معدنی نایین)
۶۷	قالی بافی، ریشه های رنگین در تارهای سفید
۶۸	عبابافی
۶۸	منابع معدنی نایین
۶۹	ارتباطات
۷۰	وضعیت صنعت نایین در حال حاضر
۷۴	راهکار و پیشنهادهای کلیدی جهت حفظ اشتغال موجود و تکمیل واحدهای نیمه تمام
۷۷	معادن (گنجینه های خوان گسترده الهی در پهنه کویر)
۸۶	صنایع معدنی
۹۰	تولید انواع سیمان و صنایع وابسته در نایین
۹۶	وضعیت معادن شهرستان نایین در حال حاضر
۹۸	وضعیت شهرستان نایین از لحاظ پروانه های اکتشاف
۹۸	مواد معدنی معادن دارای پروانه اکتشاف شهرستان نایین
۹۸	وضعیت معادن دارای پروانه بهره برداری
۹۹	مواد معدن دارای پروانه بهره برداری در شهرستان نایین
۹۹	وضعیت معادن متروکه
۱۰۲	وضعیت واحدهای فرآوری مواد معدنی در شهرستان
۱۰۳	محصولات دارای جواز تاسیس در زمینه فرآوری کانی های فلزی و غیر فلزی
۱۰۳	جایگاه شهرستان نایین از لحاظ دارا بودن معادن و اندیس های معدنی

۱۰۳.....	صنایع دستی، تحفه روزگار.....
۱۰۵.....	تعلیم و تربیت در نایین.....
۱۰۷.....	شاهراه تجارتی و زیارتی و گنج‌های نهفته در اعماق کویر.....
۱۰۹.....	ضرابخانه نایین.....
۱۱۱.....	معرفی و شرح مسکوکات.....
۱۱۳.....	آیا سادات طباطبایی نایین در اصل اهل زواره بوده‌اند؟.....
۱۱۴.....	گنجینه ناشناخته معماری در نایین - خانه فاطمی.....
۱۱۸.....	تاریخچه قالیچه نایین.....
۱۱۹.....	قالی‌بافی نایین در کجا و چه تاریخ و به وسیله چه کسانی شروع شد؟.....
۱۲۰.....	انارک، گنج کویر.....
۱۲۱.....	انارک (موقعیت جغرافیایی).....
۱۲۳.....	زبان و فرهنگ.....
۱۲۴.....	نام و موقعیت مزارع انارک.....
۱۲۶.....	آب و هوا.....
۱۲۶.....	با انارک آشنا شویم.....
۱۲۸.....	افول یک ستاره (محمدیه نایین).....
۱۳۰.....	محمدیه، اقلیم صفا و صمیمیت.....
۱۳۲.....	دستگاه عبابافی.....
۱۳۲.....	بافران، دیار دلاوران.....
۱۳۳.....	وجه تسمیه بافران.....
۱۳۵.....	حدود و موقعیت بافران.....
۱۳۷.....	هسته اولیه بافران.....
۱۴۱.....	دیار دلاوران.....
۱۴۳.....	مردم بافران.....
۱۴۴.....	اقتصاد مردم بافران.....
۱۴۶.....	مزارع بافران.....
۱۴۸.....	تقسیم آب.....
۱۴۹.....	تقویم ملتی.....
۱۴۹.....	آثار و ابنیه تاریخی بافران.....

۱۵۰.....	مساجد بافران.....
۱۵۲.....	مسجد جامع.....
۱۵۳.....	ویژگی‌های معماری مسجد.....
۱۵۴.....	کَتَبَه لطف‌الله نایینی.....
۱۵۴.....	بنای تاریخی یخچال.....
۱۵۶.....	آب انبارها.....
۱۵۷.....	قدمگاه امام رضا علیه السلام
۱۶۰.....	حمام خزینه‌ای علی‌آباد.....
۱۶۱.....	ساختار اجتماعی بافران.....
۱۶۲.....	زبان و دستور زبان نایینی.....
۱۶۳.....	گویش مردم بافران.....
۱۶۴.....	روستای نیستانک آبادی حاشیه کویر.....
۱۶۵.....	رباط نیستانک.....
۱۷۷.....	کجان.....
۱۷۸.....	معنی کلمه کجان.....
۱۷۹.....	موقعیت جغرافیایی.....
۱۷۹.....	مهاجرت مردم.....
۱۸۰.....	قدمت تاریخی کجان.....
۱۸۰.....	قنات‌های کجان.....
۱۸۲.....	اسامی محلات و مکان‌ها.....
۱۸۲.....	مزارع و روستا.....
۱۸۳.....	مکان قبلی کجان.....
۱۸۳.....	گویش.....
۱۸۳.....	آب و هوا.....
۱۸۴.....	محلله‌های کجان.....
۱۸۴.....	آبیاری کجان.....
۱۸۵.....	جوقهای کجان.....
۱۸۵.....	باغستان کجان.....

۱۸۵.....	نحوه کار کشاورزی
۱۸۶.....	آثار تاریخی
۱۸۸.....	آثار باستانی نابود شده یا به سوی نابودی
۱۸۹.....	خدمت گزاران مردم دوست
۱۹۳.....	فرهنگ عامه
۱۹۴.....	برخی از اصطلاحات و کلمات در گویش کجانی
۱۹۴.....	خرافه‌ها
۱۹۴.....	ضرب‌المثل با گویش کجانی
۱۹۵.....	کنایات
۱۹۵.....	کنایات با گویش محلی
۱۹۶.....	خور بهشت کویر
۱۹۸.....	خور و بیابانک - چهار راه اقتصادی منطقه
۲۰۰.....	نخل عزا در خور و بیابانک
۲۰۲.....	دیار غریب
۲۰۶.....	ایراج روستایی بر ستیغ کوه
۲۰۸.....	مهرجان، روستای عارف شهید حاجی مسعود شاه
۲۱۰.....	«بیاده» پیاده شطرنج بیابان
۲۱۳.....	گرمه آوردگاه علویان
۲۱۵.....	جندق؛ بندری بر کران کویر
۲۱۸.....	دانه ذرت یا طلای سفید در کنار کویر
۲۲۱.....	کویر فریادمی‌زند!
۲۲۳.....	گیاهان کویری، گز (Gaz)
۲۲۵.....	گیاهان کویری - اشنان
۲۲۶.....	گیاهان کویری، آنغوزه
۲۲۸.....	گیاهان کویری، سریت
۲۲۹.....	نرگس در خور و بیابانک
۲۳۱.....	کوچه کوپا
۲۳۲.....	قنات جزیرس و چگونگی احداث آن
۲۳۴.....	مصلای ناین

۲۴۰	سفرنامه
۲۴۱	انارک؛
۲۴۲	چوپانان؛
۲۴۴	چاه ملک؛
۲۴۵	خور مهد ادبا و شهدا
۲۴۸	مهرجان
۲۴۹	بیاضه
۲۵۲	گرمه یا جرمق
۲۵۳	ایراج یا روستای سی و سه چشمه
۲۵۴	آبگرم
۲۵۵	مهاجرت و علل آن در نایین
۲۵۸	گلزار گدا مکتب به دبستان
۲۶۳	بخش دوم: آداب و رسوم نایین
۲۶۴	♦ فصل اول: آشنایی با دیار نایین
۲۶۸	گذری بر در و دیوارهای قدیمی
۲۶۸	کتیبه‌ها «سنگ‌نوشته‌ها»
۲۶۹	کتیبه‌ها
۲۷۱	کاشی‌نوشته‌ها
۲۷۳	یادگاری‌ها و خط‌نوشته‌ها
۲۷۴	خط‌نوشته اول
۲۷۵	یادگاری پندگونه
۲۷۶	یادگاری‌ها
۲۷۷	♦ فصل دوم: احوال شخصیه و آداب و رسوم حاشیه‌ای در نایین قدیم
۲۷۷	ازدواج
۲۷۸	پیدا کردن نامزد برای پسر
۲۷۸	خواستگاری
۲۷۹	مسووده نویسی
۲۷۹	مراسم عقدکنان
۲۸۰	تعصبات بعد از عقد

۲۸۰	دوران عقد (نامزدی)
۲۸۰	جهیزیه
۲۸۱	حنابندان
۲۸۱	عروسی
۲۸۲	دربندان
۲۸۲	پانتختی
۲۸۳	پاگشا
۲۸۴	♦ فصل سوم: آیین‌ها و سنت‌های نوروزی
۲۸۵	مراسم چهارشنبه‌سوری
۲۸۵	فالگوش
۲۸۵	ایام پنجه
۲۸۷	تحويل سال و رسومات آن
۲۸۷	پلو پزون
۲۸۸	میر نوروزی در نایین قدیم
۲۹۲	♦ فصل چهارم: آداب و رسوم ماه مبارک رمضان در نایین قدیم
۲۹۲	۱. روزه پیشوازی
۲۹۲	۲. رویت هلال ماه
۲۹۳	۳. آیین شب اول
۲۹۳	۴. سحرخوانی و مناجات
۲۹۳	۵. اقامه نماز جماعت
۲۹۳	۶. غبار روبی مساجد
۲۹۴	۷. تلاوت و آموزش قرآن
۲۹۴	۸. روزه کله‌گنجشکی
۲۹۴	۹. غذاهای افطاری و سحری
۲۹۴	۱۰. مهمانی و پذیرایی
۲۹۵	۱۱. دوخت و دوز جهیزیه
۲۹۶	♦ فصل پنجم: استقبال از محرم و ... در نایین قدیم
۲۹۷	مراسم شب تاسوعا شب نهم محرم
۲۹۸	مراسم روز تاسوعا

۲۹۸.....	مراسم روز-عاشورا
۲۹۸.....	مراسم شام غریبان
۲۹۹.....	آداب و رسوم محرم در گذشته و حال مردم نایین
۲۹۹.....	الف) آداب و رسوم و سنتی که قبلاً معمول بوده ولی اینکه فراموش یا ترک شده
۳۰۲.....	ب) آداب و رسوم سنتی که از قدیم الایام معمول بوده و هنوز هم به همان شیوه خاص اجرا می شود
۳۰۸.....	♦ فصل ششم: آشنایی با فضاها و عناصر عمومی محلات قدیمی نایین
۳۰۸.....	مساجد
۳۰۹.....	مساجد محله باب‌المسجد
۳۱۱.....	مسجد حاج مؤمن
۳۱۱.....	مساجد محله کلوان
۳۱۱.....	مسجد آبدان
۳۱۱.....	مساجد محله توگ‌باد
۳۱۲.....	۲. مسجد امام حسین (ع)
۳۱۲.....	مساجد محله سرای نو
۳۱۳.....	مسجد پیر
۳۱۳.....	مسجد رفیعا
۳۱۳.....	مسجد جامع علی بخش
۳۱۳.....	مساجد محله کوی سنگ
۳۱۴.....	مسجد امام رضا (ع)
۳۱۴.....	مسجد حضرت فاطمه (ع)
۳۱۴.....	مساجد محله چهل دختران
۳۱۴.....	مسجد شیخ مغربی
۳۱۵.....	مسجد حسینه
۳۱۵.....	مسجد یا گور چهل دختران
۳۱۵.....	مساجد محله پنجاهه
۳۱۵.....	مسجد میرزا عباس
۳۱۶.....	مسجد حاج ماشاءالله
۳۱۶.....	مسجد آقا

مسجد ملا ذوالفقار	۳۱۶
مسجد ابوریحانه	۳۱۶
مسجد ملا تقی	۳۱۶
مسجد میر حاج حسین	۳۱۶
مسجد صاحب الزمان جدید	۳۱۷
مسجد «که محمد»	۳۱۷
مسجد صاحب الزمان قدیم	۳۱۷
حمام‌های قدیمی نایین	۳۱۷
آداب حمام رفتن و رسومات آن	۳۱۹
حمام دامادی و عروسی	۳۲۱
حمام زائو	۳۲۱
مسایل جانبی و حاشیه‌ای مربوط به حمام‌های عمومی	۳۲۱
خضاب کردن و حنا زدن و سر تراشیدن	۳۲۲
آب انبارها	۳۲۲
بنای آب انبارها	۳۲۳
نحوه آبیگری آب انبارها	۳۲۳
نحوه برداشت و استفاده از آب انبارها	۳۲۴
ویژگی‌های کلی آب انبارهای نایین	۳۲۴
میدان‌ها و حسینیه‌ها	۳۲۶
میادین	۳۲۶
حسینیه‌ها	۳۲۶
ویژگی‌های میادین و حسینیه‌های هفتگانه	۳۲۷
۱. میدان و حسینیه محله باب‌المسجد	۳۲۷
۲. میدان و حسینیه محله کلوان	۳۲۸
۳. میدان و حسینیه محله نوگاباد	۳۲۸
۴. میدان و حسینیه محله پنجاهه	۳۲۹
۵. میدان و حسینیه محله سرای نو	۳۳۰
۶. میدان و حسینیه محله چهل دختران	۳۳۰
۷. میدان و حسینیه محله گودالو	۳۳۱

۳۳۲	◆ فصل هفتم: مشاغل و حرف از یاد رفته
۳۳۳	کاشی‌گری
۳۳۴	کوزه‌گری و سفال‌پزی
۳۳۴	عبا و عبابافی هنر و صنعت رو به زوال نایین
۳۳۴	تاریخچه عبا ی نایین
۳۳۵	انواع عبا
۳۳۶	وضعیت عبا در گذشته و حال
۳۳۶	سفیدگری یا صفاری
۳۳۷	آهنگری یا حدادی
۳۳۸	آسیابانی یا طحانی
۳۳۹	رنگرزی یا صباغی
۳۴۱	بخش سوم: شخصیت‌های نایین
۳۴۲	علامه آیت‌الله میرزا محمدحسین نایینی
۳۴۴	حیات سیاسی و شخصیت اجتماعی
۳۴۸	ملاحسن عارفی ناشناخته (صلح‌گرمات)
۳۵۰	دکتر غلامحسین مصاحب (دانشمند بی‌غیر و جامع‌الجهات)
۳۷۲	مؤسسه ریاضیات
۳۷۸	حیدرعلی کمالی (اصفهانی - نائینی)
۳۸۳	میرزا ابوالحسن مشهور و متخلص به جلوه
۳۸۵	دکتر حسین پیرنیا (نائینی) (پدراقتصاد نوین ایران)
۳۸۷	آقای دکترسید محمدرضا جلالی نائینی (آئینه تمام‌نمای هند)
۳۸۹	پایان یک قرن زندگی پرثمر (دکتر جلالی نایینی)
۳۹۱	دکتر محمد سعید نوری نائینی
۳۹۳	سیدعلی آل‌داوود
۳۹۴	حبیب یغمایی
۳۹۶	پروفسور فاطمی معلم همه معلمین ریاضی
۴۰۰	میرزا ابوالحسن یغمای جندقی
۴۰۲	میرزا باقرخان بقایی (ادیب)
۴۰۴	علی محمد عامری، الگوی ادیبان و سرمشق مترجمان

۴۰۷.....	میرزا رفیع‌ای نایینی
۴۰۹.....	صدرالدین بلاغی نایینی
۴۱۱.....	شهید دکتر سید شمس‌الدین حسینی نایینی
۴۱۳.....	میرزا محمد علی مصاحبی (عبرت)
۴۱۵.....	آیت‌الله میرزا محمد نظام‌العلمای نایینی
۴۱۷.....	میرزا محمدجعفر (طرب نایینی)
۴۱۷.....	ملاحسن نایینی (آرندی)
۴۱۹.....	نمایندگان نایین در مجلس شورای ملی ایران
۴۲۱.....	نمایندگان نایین در مجلس شورای اسلامی
۴۲۱.....	شیخ حبیب عجمی
۴۲۲.....	میر علاء‌الدین (پیر علاء‌الدین)
۴۲۲.....	شیخ زین‌الدین
۴۲۳.....	شرف‌الدین علی (قریبی)
۴۲۴.....	جمال‌الدین حسین (معروف به ملک‌التجار)
۴۲۵.....	حاج میر جلال‌الدین احمد
۴۲۶.....	شیخ مغربی
۴۲۶.....	سید علی نوربخش
۴۲۷.....	حاج اشرف‌الدین محمد معروف به حاج امین
۴۲۸.....	حاج میرزا محمد مؤمن معروف به حاج مؤمن
۴۳۰.....	میرزا محمد سعید کوچک
۴۳۱.....	حاج عبدالوهاب مرشد مصلاتی (جد خاندان پیرنیا)
۴۳۳.....	حاج میرزا زین‌العابدین امام جمعه
۴۳۳.....	میرزا محمد وزیر (فروغ)
۴۳۴.....	حاج محمد حسن مرشد مصلاتی (جد آقایان پیرزاده‌ها)
۴۳۵.....	حاج میرزا محمد مجتهد (فایض)
۴۳۶.....	حاج آقا محمد علی (حاجی پیرزاده)
۴۳۹.....	میرزا ابوالقاسم سلطان‌الحکماء
۴۴۰.....	میرزا نصرالله خان مشیرالدوله (پیرنیا)
۴۴۳.....	حاجی میرزا سعید امام جمعه
۴۴۵.....	میرزا نصرالله خان عامری (اسدالسلطنه)

- ۴۴۶..... حاج میرزا باقرخان مشیرالملک (متخلص به مشیر)
- ۴۴۹..... میرزا ابوالحسن خان پیرنیا (معاذالسلطنه)
- ۴۵۳..... معاضد السلطنه که بود؟
- ۴۵۶..... حاج میرزا حسن خان معصومی
- ۴۵۷..... میرزا مرتضی قلی خان (متولی باشی)
- ۴۵۹..... میرزا رضاخان نایینی (مدعی العموم)
- ۴۶۰..... میرزا حسن خان مشیرالدوله (پیرنیا)
- ۴۶۲..... میرزا حسین خان (مؤتمن الملک، پیرنیا)
- ۴۶۸..... مرحوم دکتر حسنعلی فلسفی (تاج الحکماء)
- ۴۶۸..... میرزا مهدی خان (عمادالسلطنه فاطمی)
- ۴۷۰..... میرزا مهدی خان مشیر فاطمی
- ۴۷۰..... مرگ یک غلامتگزار
- ۴۷۱..... فرهنگ مردم در عاده رقی
- ۴۷۳..... میرزا علی نقی خان مصباح الدوله (فاطمی)
- ۴۷۴..... حاج میرزا محمد سعید (طباغی)
- ۴۷۵..... سید عبدالحجة بلاغی (خجست)
- ۴۷۶..... دکتر سیدحسین فاطمی نایینی
- ۴۸۰..... فرازهایی از متن دفاعیه دکتر فاطمی با عنوان «در راه خانه»
- ۴۸۲..... حماسه شهادت
- ۴۸۴..... داوودخان پیرنیا
- ۴۸۴..... دکتر عبدالحسین خان (طبا)
- ۴۸۶..... دکتر عبدالحسین طبا
- ۴۸۸..... دکتر عبدالحسین خان مشیر فاطمی
- ۴۸۸..... دکتر حسین پیرنیا
- ۴۹۰..... باقرخان پیرنیا
- ۴۹۱..... سید حسین خان مصطفوی
- ۴۹۲..... مرحوم سیدحسن مصطفوی
- ۴۹۳..... میرزا اسماعیل خان معصومی
- ۴۹۳..... میرزا کاظم معصوم جانی

۴۹۴.....	پروفسور عبدالرشیدخان معصومی نایینی
۴۹۵.....	استاد کریم خان پیرنیا
۴۹۸.....	آقای دکتر رحیمی (مصطفی خان رحیمی)
۵۰۱.....	دکتر محمود امامی نایینی
۵۰۲.....	مهندس سید صادق قاضی نوری
۵۰۳.....	پروفسور عباس امامی نایینی
۵۰۴.....	استاد اسدالله بقایی
۵۰۴.....	استاد سید مهدی سجادی نایینی
۵۰۶.....	استاد محمدحسین محسنی نائینی، از معماران قدیم نائین
۵۰۷.....	مرحوم حسین امامی نائینی
۵۰۸.....	فهرست عرفاء نائین
۵۱۳.....	راویان حدیث
۵۱۳.....	مزارات و مقابر معروف نائین
۵۱۴.....	بانیان خیر در نائین (۱)
۵۱۹.....	نائینی‌های بانی خیر در خارج از نائین
۵۲۰.....	بانیان خیر در نائین (۲)
۵۲۰.....	خیرین مسجد ساز
۵۲۱.....	خیرین آب‌انبار ساز
۵۲۲.....	خیرین مدرسه ساز
۵۲۳.....	دیگر خیرین
۵۲۴.....	استاد محمدتقی جامع نایینی
۵۲۸.....	استاد جلال بقایی نایینی
۵۳۷.....	استاد شاعر مجید منوچهری
۵۴۳.....	نام آوران میدان عشق
۵۴۸.....	لیست آزادگان شهرستان نائین
۵۵۰.....	لیست جانبازان ۵۰٪ به بالای شهرستان نائین
۵۵۱.....	بخش چهارم: داستان‌هایی از دیار نائین
۵۵۲.....	داستانی از پیر علاءالدین محمد
۵۵۳.....	داستانی از حاج میرزا رفیع جلوخانی (جد سادات جلوخان)

داستانی از میرزا معصوم خان و دستگیری و شکست بلوچ‌ها	۵۵۴
داستانی از حاج میرزا زین‌العابدین امام جمعه	۵۵۵
داستانی از میرزا سیدمحمدخان (بزرگ)	۵۵۶
داستانی از میرزا محمد وزیر	۵۵۸
داستانی از حاج محمدحسن مرشد	۵۵۸
داستانی از ملا حسن آرنندی معروف به ملا حسن نایینی	۵۵۹
داستانی از حاج میرزا محمد مجتهد	۵۶۴
داستانی از میرزا ابوالقاسم سلطان الحکماء	۵۶۴
داستانی از میرزا نصرالله خان عامری (اسدالسلطنه)	۵۶۵
حکایتی مستند در مورد نایین از کتاب جغرافیای تاریخی زواره	۵۶۵
قصه فاطمه سلطان انارکی	۵۶۶
درس اخلاق	۵۶۸
راهی برای وصول نسبه	۵۶۹
داستان نوروژ به زبان محلی نایینی	۵۶۹
پای صحبت قدیمی‌ها (۱)	۵۷۰
پای صحبت قدیمی‌ها (۲)	۵۷۲
پای صحبت قدیمی‌ها (۳)	۵۷۳
زندگینامه شهید محمدجعفر جواهری	۵۷۴
حدیث عشق	۵۷۶
خاطره‌ای از یک اسارت	۵۷۹
عبور از دود و آتش	۵۸۰
داستان شمایل	۵۸۴
داستان حاج غفار	۵۸۵
داستان‌های بابا حسینعلی	۵۸۶
گوشه‌هایی از زندگی مردم قدیم بافران	۵۸۸
داستان ننجون ریشو	۵۹۳
ضرب‌المثل آدم بیکار	۵۹۳
داستان‌های حاج جعفر جزایری پدر آزاده سرافراز علی جزایری	۵۹۴
داستانی از سید محمد طباطبایی عقدایی در بافران (سید آتشی)	۵۹۶

داستانی از مادر شهید خلیل سلطانی محمدی (گندم با برکت).....	۵۹۷
داستانی از صبر مادر شهید احمد امامی بافرانی.....	۵۹۸
زندگینامه معلم شهید احمد امامی بافرانی.....	۵۹۸
وصیت‌نامه احمد امامی بافرانی.....	۶۰۱

بخش پنجم: شعرای ناین ۶۰۵

♦ فصل اول: شعرای خور و بیابانک ۶۰۶

اجتماعی جندقی کمال.....	۶۰۶
حسینی سید محمد.....	۶۰۶
ساغر یغمایی ابوالفضل.....	۶۰۷
سپهر طباطبایی سیدمهدی.....	۶۰۸
شایگان حاج محمد.....	۶۰۸
صفایی احمد.....	۶۰۹
طغرا یغمایی حاج ابوقاسم.....	۶۱۰
مستقیمی محمد.....	۶۱۰
میرزا اسماعیل (هنر).....	۶۱۱
نقوی نوبخت.....	۶۱۲
یغمای جندقی میرزا ابوالحسن.....	۶۱۳
یغمایی حبیب.....	۶۱۶
یغمایی هوشنگ.....	۶۱۸

♦ فصل دوم: شعرای انارک ۶۱۹

ابراهیمی محمدعلی.....	۶۱۹
ثقفی حسن.....	۶۲۱

♦ فصل سوم: شعرای محمدیه ۶۲۳

توکلی جواد.....	۶۲۳
حیرت.....	۶۲۳
مرزوق عبدالحمید.....	۶۲۴
مشری.....	۶۲۸
مصاحب دکتر شمس الملوک.....	۶۳۰
مصاحب میرزا محمدعلی (عبرت).....	۶۳۰

- ۶۳۴..... مصاحبی حاج محمد علی
- ۶۳۶..... مصاحبی حسین
- ۶۳۷..... میر حسینا مصاحب (ملاً مصاحب)
- ۶۳۸..... **◆ فصل چهارم: شعرای بافران**
- ۶۳۸..... انصاری پور حسن
- ۶۳۹..... پور بافرانی مجتبی
- ۶۴۳..... شکوهی فر حسن
- ۶۴۵..... عرب بافرانی محسن (بها)
- ۶۴۶..... عرب بافرانی حسین
- ۶۴۷..... فروغی فرج الله (پرشان)
- ۶۵۰..... ملا حسین
- ۶۵۱..... **◆ فصل پنجم: شعرای روستاهای نایین**
- ۶۵۱..... اکبری فیض آبادی علی
- ۶۵۳..... حسینی سید شمس الدین
- ۶۵۳..... ربیعی سمیه مزرعه شاهی
- ۶۵۵..... **◆ فصل ششم: شعرای نایین**
- ۶۵۵..... ابدی محمد
- ۶۵۷..... احمدی نایینی نصرت الله
- ۶۶۰..... ادیب میرزا باقر خان
- ۶۶۲..... اعلامی شهناز
- ۶۶۲..... امامی فردی محمد سعید
- ۶۶۲..... امامی نایینی محمد علی
- ۶۶۳..... امامی محمد علی
- ۶۶۳..... بقایی میرزا عبدالرضا (شکیب)
- ۶۶۴..... بقایی میرزا علی خان (مشتاقی)
- ۶۶۵..... بقایی میرزا محمد خان (غوغا)
- ۶۶۵..... بقایی میرزا محمد علی (مجرم)
- ۶۶۶..... بقایی نایینی اسد الله
- ۶۷۰..... بقایی نایینی جلال

۶۷۳.....	جامع نایینی محمد تقی (محیط)
۶۷۵.....	جلوه میرزا ابوالحسن
۶۷۷.....	حاج میرزا هادی
۶۷۷.....	حسرت میرزا حسن خان
۶۷۸.....	حسرت میرزا محمدخان (طوبی)
۶۷۸.....	حکمت
۶۷۹.....	خواجهویی پیمان
۶۸۰.....	رجاوی میرزا مهدی
۶۸۱.....	رحیمی نایینی مصطفی
۶۸۲.....	رزاقی محمدعلی
۶۸۳.....	رزاقی محمد (پرستو)
۶۸۳.....	رضوی سید حسن
۶۸۶.....	شریف نایینی محمد می
۶۸۸.....	شریف میرزا محمد
۶۸۸.....	صادق نژاد نایینی محمد (تابان)
۶۸۹.....	صارمی نایینی خلیل
۶۹۱.....	طباطبایی میرزا ابوطالب خان (بهار)
۶۹۱.....	طباطبایی میرزا جعفر
۶۹۲.....	طباطبایی میرزا حسینعلی خان (وفا)
۶۹۲.....	طباطبایی میرزا سیدحسین (سمر)
۶۹۳.....	عباسیان محمود (پیمان)
۶۹۳.....	عرب نایینی مجید
۶۹۴.....	علیخان تلگرافچی (نقاش)
۶۹۵.....	غروی نایینی اشرف (شعله)
۶۹۶.....	فاطمی ربابه (محزونه)
۶۹۶.....	فارغ ملا علی
۶۹۶.....	نداشته باش
۶۹۷.....	قاصد و قاسمی
۶۹۷.....	قلیخان میرزا مرتضی (عمان نایینی)

۶۹۸.....	گلبن محمد
۶۹۹.....	مجتبوی سید محمد (عترت)
۶۹۹.....	محیط
۷۰۰.....	مرتضوی نصیری اکرم السادات
۷۰۲.....	مرتضوی نایینی سید محمود
۷۰۲.....	مصدق میرزا سید محمد خان (شاهین)
۷۰۳.....	ملا طاهری نایینی
۷۰۴.....	منوچهری نایینی مجید
۷۱۱.....	منوچهری نایینی ناهید
۷۱۳.....	♦ فصل هفتم: آثار دیگری از شعرای نایین
۷۱۹.....	فهرست منابع
۷۲۱.....	تصاویر

www.ketab.ir

مقدمه

الحمد لله رب العالمين و الصلاة والسلام على اشرف الانبياء والمرسلين و على اهل بيته الطاهرين. سال هاست که علاقه مردم شهرستان نایین را به آداب و رسوم، شخصیت‌ها و آثار گذشتگان احساس می‌کنیم، از طرفی پراکندگی منابع و علوم، دسترسی آسان به آنچه که هست را نیز دشوار نشان می‌دهد. بدین لحاظ تصمیم گرفتیم گامی در جهت نشر فرهنگ دیار تاریخی امان نایین برداریم. قبل از هر سخن رهنمود مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) را سر لوحه مقصودمان می‌دانیم و بر آن تأکید می‌کنیم. معظم له می‌فرماید: «ما را توقف در گذشته و نفی نوآوری نمی‌توان به جایی رسید. بنابراین تنها راه صحیح، بازگشتن به راه نوآوری، آزاد فکری و آزاد اندیشی و مدیریت این راه تحول آفرین است.»^۱

روشن است هدف ما از بیان فرهنگ نایین این نیست که در گذشته بمانیم از طرفی چشمان خود را بر تغییرات بسیار سریع جوامع ببندیم. بلکه منظور ما شناخت ریشه‌های فرهنگی مردم این دیار است تا با کمک گرفتن از آنچه که باعث رشد و تکامل و ماندگاری گذشتگان ما شده است بتوانیم در قالبی نو و همراه با تحولات جهانی توان مبارزه با کج فکری‌ها و کج‌روی‌ها را پیدا کنیم. فراموش نکنیم ملتی پایدار است که ریشه‌های دینی‌اش مستحکم باشد و براساس آموزه‌های دینی به وطنش عشق بورزد. بنابراین ما در فرهنگ گذشتگان خود سیر می‌کنیم تا راز و رمز جاودانگی‌شان را دریابیم و با اصول و قاعده‌های

۱. ره توشه راهیان نور، متون آموزشی طرح هجرت ۷۸.

صحیح زندگی آنان آشنا شویم و با این اصول، خود را در دریای موج تحول و نوآوری‌ها حفظ کنیم و کاروان فرهنگ و معرفت دیارمان را همچنان به پیش برانیم. به هر حال ناگزیریم چند نکته را به اختصار خدمت خواننده‌گان ارجمند توضیح دهیم:

۱. مرحوم حسین امامی نایینی در صفحه ۲۳۴ کتاب تاریخ رجال نایین چنین آورده است: «با نگاهی به نخبگان و رجال نایین روشن می‌شود که نایینی‌ها در جمع هنرها و علوم از خود شایستگی نشان داده‌اند. در طب میرزا ابوالقاسم سلطان الحکماء و پروفیسور دکتر عبدالله سیدخان معصومی، در ریاضیات دکتر عبدالحسین مصاحب و پروفیسور میرزا نقی‌خان فاطمی، در اقتصاد دکتر حسین‌خان پیرنیا و دکتر سعید نوری، در علوم دامپزشکی دکتر سید علی‌خان علوی، در معماری استاد کریم‌خان پیرنیا و دکتر مهندس سید صادق قاضی نوری، در فقه آیت‌الله میرزا حسین نایینی، در سیاست و کشور داری میرزا نصرالله‌خان مشیرالدوله بزرگ و فرزندان میرزا حسن‌خان پیرنیا (مشیرالدوله دوم) و میرزا حسین‌خان مؤتمن‌الملک، در علوم قضایی و حقوق میرزا رضاخان نایینی، در سیاست و نویسندگی و حقوق دکتر مصطفی رحیمی و دکتر سیدرضاخان جلالی، در سیاست و روزنامه نگاری دکتر سید حسین فاطمی در نظام و ارتش تیمسار عبدالمجیدخان معصومی و تیمسار عبد‌العلی‌خان نجیمی، در هنر میرزااحسینعلی وزیر (طایر) و میرزا ابوطالب سجادی و ابوالکریم مصلاهی (خواهر مشیرالدوله بزرگ) و در شعر میرزامحمدعلی عبرت مصاحبی و بقایی و در موسیقی دافودخان پیرنیا بوده‌اند. عباى نایینی بهترین عباى جهان و فرش نایین باعث افتخار فرش ایران و کاشی‌گری نایینی‌ها از بهترین نوع آن بوده است».

بنابراین روشن است بیان فرهنگ غنی نایین اولاً، از عهده یک قلم خارج بوده ثانیاً، برگرداندن آثار مختلف تحت یک نگارش نیز سختی‌های دیگری را به دنبال داشت لذا در بخش اول سعی شده است مطالب نویسندگان گرانقدر را در زمینه‌های مختلف تحت عنوان تاریخ و جغرافیای نایین از کتابها، فصلنامه‌ها و نشریات مختلف جمع آوری و به نام نویسندگان آنها و با معرفی منابع چاپ نماییم هر چند در این زمینه مطالب مشترکی در بعضی مقالات تکرار شده است.

۲. بخش دوم کتاب «آداب و رسوم نایین» به قلم استاد عزیز آقای حاج حسین میرزاییگی نایینی طی قریب به ده سال تحت عنوان «آشنایی با دیار نایین» در فصلنامه آموزش و پرورش نایین به چاپ رسیده است که این مطالب مجدداً دسته‌بندی و تنظیم و ارائه شده است.

۳. بخش سوم کتاب «شخصیت‌های نایینی» گزیده‌هایی از آثار نویسندگانی است که در

کتابها و نشریات مختلف قلم زده‌اند و بیشترین زحمت را در این زمینه مرحوم حسین امامی نایینی و فرزند گرامی‌شان احمد امامی نایینی کشیده‌اند که حاصل کار آنان در کتاب تاریخ رجال نایین نمود پیدا کرده است. به منظور سپاس از بزرگوارانی که در این زمینه قلم زده‌اند شرحی از زندگی‌نامه مرحوم حسین امامی نایینی مؤلف کتاب تاریخ رجال نایین، مرحوم سید مهدی سجادی مؤلف کتاب نایین بلدة طيبة و مرحوم عبد الحجة بلاغی مؤلف کتاب تاریخ نایین در این بخش آورده شده است.

۴. بخش چهارم کتاب «داستان‌هایی از دیار نایین» حاصل استخراج داستان‌هایی از زندگی عرفا و شخصیت‌های نایینی است که از کتاب تاریخ رجال نایین اثر مرحوم حسین امامی نایینی و بعضی نشریات استفاده شده است. قسمتی از این بخش نیز توسط آقای علیرضا مفتاح از زبان مردم کوچه و بازار که سینه به سینه برای یکدیگر نقل کرده‌اند جمع آوری و به رشته تحریر در آمده است.

۵. بخش آخر کتاب «معرفی شعری از نایین همراه با برخی از اشعار آنان» حاصل قریب به ده سال مطالب چاپ شده در نشریات و مجله‌ها، و پرورش نایین، تحت عنوان کلک ساقی، زیر نظر استاد ارجمند آقای عبد الحمید مرزوق است که مجدداً بررسی و تنظیم گردیده است. در این بخش شرح حال تعدادی از شاعران و نمونه شعرشان از کتاب تذکره‌ی شعری نایین اثر زنده یاد جلال بقایی نایینی نیز آورده شده است.

شرح حال تعدادی از شاعرانی که در منابع دیگر وجود داشته ولی اسامی آنان در تذکره سخنوران نیامده است در بخش آخر اضافه گردیده است. البته این بدان معنا نیست که تمام شاعران نایینی شرح حالشان ثبت گردیده است. این مهم نیاز به تحقیق کار مداوم و همتی والا دارد امید است که آیندگان کار را به اتمام برسانند. شرح حال و نمونه اشعار تعدادی از شاعران خور و بیابانک از منابعی مانند تذکره شعری استان اصفهان، دیوان اشعار آنان، ملاقات با شاعران و کتاب شهد شورستان تألیف حکمت یغمایی به این بخش افزوده شده است.

۶. در سال ۱۳۷۹ به همت آقایان علیرضا انواری، رسول زمانی، رضا موسوی، عبدالحمید مرزوق و سرکار خانم ثقیی انجمن ادبی جلوه تأسیس گردید که افراد زیادی با این انجمن همکاری داشتند. شرح حال و نمونه اشعاری که شاعران عضو انجمن ادبی جلوه در اختیار آقای عبد الحمید مرزوق قرار داده‌اند، در بخش آخر آمده است.

۷. امید داریم در چاپ‌های بعدی از شرح حال و نمونه آثار دیگر شاعران عزیز و بزرگوار و وطنمان نیز برخوردار شویم.

۸. انتظار می‌رود صاحب نظران ارجمند و علاقمندان به فرهنگ نایین در تکمیل هر یک از بخش‌ها چنانچه مطالبی در اختیار دارند برای ما ارسال دارند تا در چاپ‌های بعدی کتاب به قلم خودشان از آنها استفاده شود.

۹. ما به بضاعت اندک علمی خود واقفیم لذا پیشنهادات و انتقادات خوانندگان گرامی را با کمال میل می‌پذیریم و پس از بررسی مورد استفاده قرار خواهیم داد.

صالح و طالع متباع خویش نمودند تا که قبول افتد و چه در نظر آید

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

www.ketab.ir